

Утвърдил:

Доц. Катерина Стамболиева

Директор на ИНБ:

ЕТИЧЕН КОДЕКС

**ЗА ПОВЕДЕНИЕ НА СЛУЖИТЕЛИТЕ В
ИНСТИТУТ ПО НЕВРОБИОЛОГИЯ - БАН**

София, 2021 г.

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият кодекс е израз на грижата за академичния морал в научната общност в Института по Невробиология - БАН (ИНБ), както и израз на принципа, че без спазване на този морал не може да има ефективна научна дейност. Правилата на кодекса се отнасят до въпроси, свързани с морала при провеждане на научно-изследователска дейност, на взаимоотношенията в научните колективи и между отделните учени, с дискусиите, посветени на съвместно търсене на научни истини, с теоретичната и експерименталната, със социалната отговорност за приложенията на научните резултати и с обществената отговорност на учения. Моралът е един от основните регулатори на научната дейност. Понастоящем на него се обръща особено внимание от Европейския съюз и от всички страни, членки на европейската общност.

Глава първа ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл.1 Този кодекс определя етичните норми и правилата за поведение, които служителите на ИНБ следва да спазват.

Чл.2 Кодексът има за цел да повиши общественото доверие в професионализма и морала на служителите на ИНБ, както и да издигне престижа на научно-изследователската, експертната и преподавателската дейност на неговите служители.

Чл.3 (1) Дейността на служителите в ИНБ се осъществява при спазване принципите на компетентност, отговорност, безпристрастност, законност, лоялност, честност, политическа неутралност, зачитане на личността, отчетност и толерантност.

1. *Компетентност* – служителят извършва дейността си като използва и прилага знанията и опита, които притежава, и непрекъснато повишава нивото на професионалната си квалификация и работа в интерес на научно-експертната дейност и продукт.

2. *Отговорност* – служителят следва поведение, което не накърнява престижа на българската наука и свързаните с нея институции, не само при изпълнение на служебните си задължения, но и в своя обществен и личен живот.

3. *Безпристрастност* – служителят извършва дейността си обективно и добросъвестно, като се стреми вярно, точно и безпристрастно да събира, анализира и оценява всички факти и обстоятелства свързани с работата му, без да допуска влияние на собствени или чужди интереси.

4. *Законност* – служителят изпълнява служебните си задължения при строго спазване на Конституцията и законите на Република България, и съобразно установените вътрешни правила в Българска Академия на Науките и ИНБ.

5. *Лоялност* – служителят съдейства за провеждането на научната стратегия на Българска Академия на Науките и на ИНБ, основаващи се на принципите на правовата държава.

6. *Честност* – служителят, в зависимост от функциите, които изпълнява, осъществява действия, предлага и взема решения, водещи до укрепване на доверието в качеството и надеждността на научната продукция на ИНБ.

7. *Политическа и светогледна неутралност* – служителят не допуска в своята работа да бъде повлияван от свои или чужди политически и светогледни пристрастия.

8. *Зачитане на личността* – при изпълнение на служебните си задължения служителят се отнася любезно, възпитано и с уважение към всеки, като зачита правата и достойнството на личността и не допуска каквито и да са прояви на дискриминация.

9. *Отчетност* – служителят осъществява своята дейност по начин, даващ възможност да се видят ясно неговите действия и резултатите от извършената работа.

10. *Толерантност* – служителят подхожда толерантно и с разбиране към алтернативни или допълнителни мнения и позиции, изразявани от личности или институции.

(2) Служителите носят отговорност за поведението си, чрез което се дискредитира Института в обществото.

(3) От служителите се очаква да проявяват нетърпимост при наличие на поведение, уронващо престижа на Института от страна на други служители. При такива случаи незабавно се информира прекия ръководител, а когато това е негово поведение се уведомява висшестоящото ръководство.

(4) При информация за извършено престъпление от служител на Института, получилият информацията следва незабавно да уведоми компетентните органи.

(5) При предприети действия от страна на органите на прокуратурата, МВР или следствието срещу служител, той е длъжен незабавно да уведоми ръководителя на Института

Глава втора АКАДЕМИЧНА ЕТИКА

Раздел I

Академична етика на експерименталната дейност

Чл. 4 Ученият трябва да спазва изискванията за осъществяване на ефективна научна дейност, насочени към задълбочено всестранно изследване и установяване на обективната истина и за постигане на убедително трайно ново познание или обновяване и обогатяване на знанието за изследвания обект.

Чл. 5 Ученият следва да се стреми към аргументирано доказване на поддържаните от него хипотези, изводи и заключения, получени в резултат на изследователската му дейност. Не бива да се допускат предубедени заключения, непроверени и неаргументирани изводи. Основната грижа на учения е да постигне в максимална степен обективната истина, като за целта проверява тълкуванията и заключенията, които пораждат съмнение.

Чл. 6 Ученият следва да полага особени грижи, да дава високи оценки и насърчения на онези изследвания, които водят до оригинални приноси в съответната научна практика, без да се влияе от субективни приоритети.

Чл. 7 Ученият следва да проявява почтеност и коректност в отношенията си със своите конкуренти от съответната научна област. Той трябва да уважава чуждия принос и приоритет на предшестващите изследователи, които са работили в неговата научна област.

Чл. 8 Не се допуска под каквато и да е форма присвояване на чужди научни постижения, отнемане на чуждо авторско право (плагиатство), “кражбата” на чужди идеи, фалшифицирането на чужди трудове, на данни и др.

Чл. 9 При изследвания върху хора не бива се да допуска каквото и да е нахърняване на конфиденциалността и уважението към правото на личен живот, достойнство и душевен мир. Тези изследвания се правят при стриктно съблюдаване на правилата и изискванията за изследване на човешки субекти въведени в Правилника на етическата комисия при ИНБ. Служителят в ИНБ е длъжен да опазва данните и личната информация на гражданите, станали му известни при или по повод на изпълнението на служебните му задължения.

Чл. 10 Всички изследвания върху животни се правят при стриктно съблюдаване на правилата и изискванията за животински изследвания, въведени в Правилника на Комисията по биоетика при ИНБ.

Чл. 11 Едно от най-съществените задължения на ръководителите на научните колективи е подготовката на младите изследователи и стимулирането на тяхното възходящо развитие.

Раздел II

Академична етика на публикационната дейност

Чл. 12 Едно от най-съществените средства за популяризиране на постигнатите научни резултати са публикациите в научния печат и отделни издания.

(1) Авторите на тези публикации носят морална отговорност за научната достоверност на същите. Недопустимо е да се фалшифицират данни и резултати, получени в хода на изследователската дейност.

(2) Стремещът на учения да изпревари своите колеги в получаването на нови научни знания и постигането на признание за приоритет от научната общност и от обществото не бива да го противопоставя на общи интереси, основани на авторитета на науката, академичната автономия, които изискват сътрудничество и взаимно уважение.

(3) При съвместно извършвана научно-изследователска дейност етично е да се определя реалният принос на всеки изследовател, съобразно извършената от него работа. “Почетно” авторство или авторство по политически причини или с други цели е недопустимо.

(4) Лица, които могат да се посочат като съавтори, са тези, които имат значителен принос за провеждането на изследването, за получаването, анализирането и тълкуването на резултатите или за написване на ръкописа, ако са дали съгласието си за публикацията.

(5) Подкрепата от други звена и лица, както и от членове на ръководството на научната организация трябва да се отразява в бележка за изказване на благодарност, а не в посочване в списъка на съавторите.

Раздел III

Академична етика на научната дискусия

Чл. 13 При съвременните условия и организация на научната дейност често истината се търси от колектив от учени, които изследват съвместно дадена проблематика. В тези случаи съществена роля има научната дискусия.

(1) Академичният морал изисква да се дискутират идеи, а не личностни характеристики, да се прилагат аргументи, теоретични обяснения, а не персонални характеристики и квалификации.

(2) Значимостта на гледищата и предлаганите изводи не бива да се определя от научните звания и степени на авторите, а от силата на научните им доводи. Гледищата не следва да се оценяват на основата на личността на техните приносители, а на базата на универсални критерии за научност, установени чрез консенсус от научната общност.

(3) Наличието на безпристрастна и обективна оценка е неизменно морално изискване към научната общност. Проявите на завист, злоба, корупция, зложелателство и недоброжелателност са несъвместими с академичната етика.

(4) В дискуссионни ситуации са недопустими всякакви форми на злоупотреба, като например: отпращане на заплахи, оказване на психологически натиск или физическо насилие, неправомерни квалификации и др.

Констатирането на отклонения от изискванията на академичната етика и осъществяването на недобросъвестна научна дейност е основание за отрицателна морална оценка от съответния научен колектив или от научната общност, която може да се изрази със съответна критика в научния печат или обществените медии.

Раздел IV

Академична етика на научно рецензиране и конкурсна дейност

Чл. 14 Рецензентската практика трябва да бъде подчинена на изискванията на морала. Рецензиите следва да се основават единствено на преценката на реалните обективни качества, без да спестяват както положителните качества, така и недостатъците на реализирания труд.

Чл. 15 Рецензиите не бива да преследват злепоставяне на автора, водено от предубеждения или негативни личностни настроения.

Чл. 16 Рецензиите следва да подкрепят позитивните научни търсения и да не блокират чрез неправомерен негативизъм научния процес.

Чл. 17 Участието на учените в конкурси за придобиване на научни степени и научни звания, за разработване на проекти, за разпределение на субсидии и др. е обективно и безпристрастно.

Чл. 18 Проява на недобросъвестна научна практика е преднамереното посочване или отхвърляне на едностранно подбрани факти и аргументи, позоваване на невярна информация и данни, с цел да бъдат злепоставени участници в конкурса или да се получат оферти за участие в научни програми или финансова помощ, без да има необходимите основания за това.

Раздел V

Етика при популяризиране на научния продукт

Чл. 19 Учените имат морален ангажимент към социалната отговорност на науката пред обществото и особено за хуманното използване на техните научни постижения.

Чл. 20 Ученият популяризира научни факти чрез доклади, дискусии и беседи в широкото медийно пространство. Представянето на научна информация става по разбираем и истинен начин, без да се манипулира мнението на неспециалисти и без внушения в определени насоки, основани на доверието в експертността на научния работник.

Чл. 21 Изяви в медийното и публичното пространство на сътрудници на ИНБ, които се представят от името на ИНБ, следва да са съобразени и подчинени на научната позиция и концепция на научната общност на ИНБ. Академичната етика изисква да се въведе ясно разграничение и поемане на персонална отговорност за представената информация, ако изказваните мнения се различават от общата научна позиция на ИНБ.

Чл. 22 Учените имат морален ангажимент да популяризират научното знание чрез преподавателска дейност.

Глава трета ПРОФЕСИОНАЛНО ПОВЕДЕНИЕ

Раздел I Взаимоотношения с ръководството

Чл. 23 Служителят подпомага ръководството на ИНБ с висок професионализъм, безпристрастност и активност при разработването и провеждането на политиката на ведомството, както и при изпълнението на взетите решения и осъществяване правомощията на неговите ръководители.

Чл. 24 Служителят изпълнява задълженията си честно и безпристрастно, като не допуска личните политически пристрастия да му влияят.

Чл. 25 Когато прави предложения пред ръководни длъжностни лица от ИНБ, служителят предоставя цялата информация, отнасяща се до вземането на конкретно решение.

Чл. 26 Служителят поставя пред ръководството и прекия си ръководител открито и честно проблемите, с които се сблъсква в процеса на работа или при изпълнението на възложените му задачи, като се консултира с тях с цел разрешаването им.

Раздел II Взаимоотношение с колеги

Чл. 27 В отношенията с колегите си служителят проявява уважение, коректност и толерантност, като не допуска поведение, което накърнява достойнството и правата на отделната личност.

Чл. 28 Служителят оказва помощ и съдействие на своите колеги при изпълнение на служебните им задължения, в рамките на своята компетентност.

Чл. 29 Не се допуска отправянето на обидни квалификации и дискриминационно отношение между служителите в ИНБ.

Чл. 30 Служителите трябва да се стремят да предотвратят конфликтни ситуации помежду си.

Лични противоречия се разрешават с помощта на прекия ръководител, а когато това е невъзможно чрез висшестоящия такъв.

Чл. 31 Служителят на ИНБ, особено когато изпълнява ръководни функции, трябва да бъде пример на другите служители с качествено и срочно изпълнение на служебните си задължения, своето лично поведение и чувство за отговорност.

Раздел III **Конфликт на интереси**

Чл. 32 Служител на ИНБ не може да участва при обсъждането, подготовката, вземането и изпълнението на решения, свързани с Глава II от настоящия кодекс, когато той или свързани с него лица са заинтересувани от съответното решение, или когато има със заинтересуваните лица отношения, пораждащи основателни съмнения в неговата безпристрастност.

Чл. 33 При възлагането на служебна задача, чието изпълнение може да доведе до конфликт между служебните му задължения и неговите частни интереси, служителят следва своевременно да уведоми своя ръководител.

Чл. 34 Служител, на когото станат известни факти и обстоятелства за възникнал конфликт на интереси в ИНБ, незабавно уведомява за това директора на ИНБ.

Чл. 35 Когато служителят се съмнява дали дадена дейност е съвместима със служебните му задължения, той трябва да обсъди това със своя ръководител.

Чл. 36 Служителят не може да използва служебното си положение за осъществяване на свои лични или на семейството си интереси.

Чл. 37 Служителят не участва в каквито и да са сделки, които са несъвместими с неговата длъжност, функции и задължения.

Чл. 38 Служителите, напуснали ИНБ, не трябва да злоупотребяват с информацията, която им е станала известна във връзка с длъжността, която са заемали, или с функциите, които са изпълнявали.

Раздел IV **Други правила за професионално поведение**

Чл. 39 Служителят противодейства на корупционни прояви и на други неправомерни действия в ИНБ и другите структури в системата на БАН.

Чл. 40 Служителят не допуска да бъде поставен във финансова зависимост или в друга обвързаност от външни лица или организации, както и да иска и да приема подаръци, услуги, пари, облаги или други ползи, които могат да повлияят на изпълнението на служебните му задължения, на неговите решения или да нарушат професионалния му подход по определени въпроси.

Чл. 41 Служителят не използва служебното си положение и власт или информацията, станала му известна, при или по повод изпълнение на служебните му задължения, в свой или чужд личен интерес.

Чл. 42 Недопустимо е проявяването на субективизъм, егоизъм или пристрастие при разпределение на ресурси от материалната база на ИНБ по начин, който не е съобразен или ощетява дейността на други работни групи или лица.

Чл. 43 Документи и научни данни в ИНБ могат да се използват от служителя само за изпълнение на служебните му задължения при спазване на правилата за защита на информацията.

Чл. 44 Служителят е длъжен да не разгласява факти и сведения, станали му известни при или по повод изпълнение на служебните му задължения.

Чл. 45 Служителят трябва да предприема необходимите действия с цел гарантиране на сигурността и недопускане на неразрешено разкриване на защитената информация и/или данни и информация от служебните компютри.

Чл. 46 При изпълнение на служебните си задължения служителят опазва повереното му имущество с грижата на добър стопанин и не допуска използването му за лични цели.

Чл. 47 При загуба или повреждане на имущество, документи или данни на ИНБ служителят е длъжен своевременно да информира прекия си ръководител, а при невъзможност - висшестоящия такъв.

Чл. 48 Служителят не може да изнася имущество и документи на ИНБ извън мястото, където изпълнява служебните си задължения, без това да е съгласувано с прекия ръководител.

Чл. 49 Служителят няма право да предоставя достъп до служебно имущество и документи на външни лица или членове на семейството си, без това да е съгласувано с прекия ръководител.

Глава четвърта ЛИЧНО ПОВЕДЕНИЕ

Чл. 50 При изпълнение на служебните си задължения и в обществения си живот служителят следва поведение, което не уронва престижа на ИНБ.

Чл. 51 Служителят не допуска на работното си място и извън него поведение, несъвместимо с добрите нрави.

Чл. 52 Служителят не може да участва в скандални прояви, с които би могъл да накърни престижа на БАН и в частност – на ИНБ.

Глава пета МЕРКИ ПО ПРИЛАГАНЕ

Чл. 53 Установяването на неетични прояви в науката изисква най-напред те да бъдат констатирани по достоверен и убедителен начин. При всички случаи критикуваният за неморална научна дейност учен има право на защита. До доказване на противното се приема, че той е добросъвестен.

Чл. 54 Етичният кодекс подлежи на задължително спазване от всички служители и ръководни длъжностни лица в ИНБ. При осъществяването на действия, несъвместими с поведението по този кодекс, служителят следва да понесе морални санкции.

Чл. 55 Този кодекс следва да се доведе до знанието на всички служители и ръководни длъжностни лица в ИНБ за сведение и изпълнение, като запознаването с неговото съдържание се удостоверява лично от служителя чрез подпис.

Глава шеста ДРУГИ РАЗПОРЕДБИ

Раздел I ПРЕХОДНИ РАЗПОРЕДБИ

§1. Включените в този кодекс правила на академичния морал не изчерпват обществения ангажимент на учените. Те трябва да спазват законите на страната, регулиращи както научната дейност и авторското право, така и другите обществени отношения. Проявите на корупция, несправедливост, некомпетентност и нарушения на изискванията за научно-изследователска и преподавателска дейност съобразно установените регламенти, са несъвместими и с академичната етика.

§2. Спазването на морала е грижа на всеки учен поотделно, на ръководствата на научните звена, на научните общности и техните организации.

§3. Настоящият Етичен кодекс на ИНБ е подготвен въз основа на проект предложен от Комисията по етика при Съюза на учените в България под председателството на академик проф. д-р Чудомир Големинов, както и на Етичните кодекси на държавната администрация, министерството на здравеопазването, дружеството на българските психолози, Етичния кодекс на социалния работник и на фармацевтично-изследователската асоциация.

Раздел II ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. (1) В едномесечен срок от влизането в сила на Етичния кодекс за поведение на служителите в Институт по невробиология – БАН, Административно стопанското направление на Института запознава всички служители с правилата на поведение в този кодекс.

(2) При първоначално встъпване в длъжност, Р-тел Административно стопанско направление е длъжен да запознае служителя с разпоредбите на този кодекс в 7 дневен срок от встъпването.